

کودتای ایرانی

ممکن است کودتا در گام اول شکست بخورد اما گاهی به فاصله کمی حمله دوم ترتیب داده می‌شود که بعضا به پیروزی نیز می‌رسد. افراد و تشکیلاتی که از مقاومت و برخورد دولت جان سالم به در برده‌اند، زمان زیادی برای استفاده از ظرفیت‌های باقی‌مانده ندارند. از طرف دیگر بعد از آغاز حمله کودتاگران در نقطه بی‌ بازگشت قرار می‌گیرند و در صورتی که هنوز فرصتی برای خود ببینند، از آن استفاده خواهند کرد.

کودتای ایرانی

پژوهشگران کودتا نظریات متعددی را در خصوص چرایی صورت‌گرفتن این پدیده، مطرح کرده‌اند. در نظریه «نظامیان تئورین» عامل کودتا مستقل‌شدن ارتش از دولت است. این نظریه نمی‌تواند کودتای ۲۸ مرداد را توضیح دهد. در کودتای مرداد ماه سال ۱۳۳۲ ارتش ماهیت مستقلی نداشت. حتی با این نظریه کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ را نیز نمی‌توان توضیح داد؛ چراکه «آنان افریاق‌هایی که به فرماندهی رضاشاه کودتا کردند» حتی از هدف واقعی حرکت خود ناگاه بودند و از رهبر نظامی‌شان پیروی می‌کردند.

اساسا یکی از تفاوت‌های نیروهای نظامی ایران عصر پهلوی با کشور کودتاخیزی مانند ترکیه در همین است؛ ارتش ترکیه حول ارزش‌های جدید و سکولاریسم و در ارتباط با طبقه متوسط تکوین یافته و هویتی مستقل از دولت‌مردان برای خود قائل است، اما در ایران عصر پهلوی نیروهای نظامی وابسته به شاه بودند. منطق حاکم بر ارتش ایران -نه حول ملی‌گرایی و ارزش‌های مدرن- بلکه بر مبنای روابط حامی‌پرورانه شکل گرفته بود. به همین علت هم ارتش در نبود راس خود بلا تکلیف می‌شود، چه در ورود کامل به کودتای ۱۳۳۲ و چه در سرکوب کامل مخالفان نظام شاهنشاهی در سال ۵۷.

در صورتی که ارتش مبتنی بر روابط حامی‌پرورانه دست به کودتا بزند، باید انتظار کودتای «درون حکومتی» را داشت. یعنی بخشی از حاکمیت با استفاده از نیروهای نظامی دست به کودتا، حذف رقبص و افزایش قدرت خود بزند. مالاپارت بر این باور است؛ اگر در یک سلطنت مشروطه، کودتایی رخ دهد «کودتاکننده حتما یک درباری است، آن هم یک درباری سددردم درباری‌صفت».

وضعیت بحرانی رابطه نخست‌وزیر (مصدق) و شاه (محمدرضا پهلوی) را می‌توان در ناآرامی‌های نهادهای از جمله قانون اساسی جست. هر کدام از آنها قانون اساسی را به سود خود تفسیر می‌کرد. آن قانون هم دارای چند نکته مبهم بود که زمینه تفسیرهای گوناگون را فراهم می‌آورد... مسئله دایره مسئولیت و وظایف عملی شاه هرگز در نظام مشروطه ایران حل نشد... یکی از دو هموارد باید در هم می‌شکست و از صحنه سیاست بیرون می‌رفت. این همان مقطع بروز کودتا بود.

فهم همه‌جانبه زمینه‌ها و کودتای ۲۸ مرداد کار پژوهشگران تاریخ است اما نمی‌توان از نقش نیروهای خارجی در سقوط دولت مصدق چشم‌پوشی کرد. برنامه کودتا را انگلستان آغاز کرد و آمریکا به سرانجام رساند. در بررسی نقش نیروهای خارجی هر محقق در جایی از طیف زیاد تا کم ایستاده است.

بخش درخور توجهی از سرمایه‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های این دو دولت بلوک غرب، خرج تخریب چهره مصدق و نگران‌کردن نیروهای محافظه‌کار و مذهبی از حزب توده شد. این تبلیغات همان‌طور که کریمت روزولت هم اشاره می‌کند، بعد از مدتی به ثمر نشست؛ اما آیا نباید پرسید که طرح انگلیسی چکمه و تکمیل‌شده آمریکایی آن -آژاکس- برای سرنگونی دکتر مصدق و جبهه ملی در روز ۲۵ مرداد ۱۳۳۲ چرا به راحتی شکست خورد؟ با گذشتن از کنار این نکات می‌توان در پشت آنها نوعی هرج‌ومرج و بی‌برنامگی دید؛ اول، روزولت در حال توضیح‌دادن «شورایی» است که عصر دوشنبه، ۲۶ مرداد، در سفارت آمریکا برگزار شد و قرار بود تصمیمی برای ادامه راه گرفته شود؛ «از آن دست بحث‌و جدل‌های معروف ایرانی بود. چهار ساعتی از هر دری حرف زدند. هیچ پشیمان نیستیم که بارها از جلسه بیرون رفتیم...». دوم جایی که روزولت در جواب به این سؤال که آیا بعد از اتمام غارت خانه مصدق به آتجا خمپاره شلیک شد، گفت: «احتمالا قبل از اینکه کسی وارد ساختمان شود، خمپاره زندد؛ اما فکر نمی‌کنم اهمیتی می‌دادند که کسی در ساختمان باشد یا نه. آن زمان بی‌مسئولیتی خاصی آنجا حاکم بود». سوم، وقتی روزولت از تکرانی‌اش در روز ۲۸ مرداد گفت: «نگرانی ما این بود که این بار هم مثل تظاهرات‌های قبلی ایرانی‌ها، مردم برای ناهار و چرت قیلوله دست از تظاهرات بردارند و به خانه‌هایشان بروند که این اتفاق در این مملکت معمول است. حدود ساعت یک یا یک‌ونیم هر کاری داشته باشند، زمین می‌گذارند و تا ساعت پنج عصر به دنبال استراحت‌شان می‌روند». چهارم و در آخر، هنگامی که روزولت تصویری از لحظه دیدار خود با زاهدی در مخفیگاه را شرح می‌دهد: «حدود ساعت ۱۶:۱۰ به خانه‌ای که زاهدی در زیرزمین آن مخفی بود رفتم رادیو ساعت ۱۵:۳۰ به صورت قطعی سقوط کرده بود» و دیدم زاهدی با زیرشلواری و زیرپوش نشسته و با [نام مجرمانه باقی مانده است] ناهار می‌خورد که او هم لباس کتیف ورزشی و شلوار پارهای به تن داشت. زاهدی یونیفرمش را با خودش به زیرزمین برده بود... متأسفانه باتری رادیویی که به آنها داده بودند، تمام شده بود و خبر نداشتند رادیو تهران را گرفته‌ایم».

«ترجمه بابک واحدی، شماره ۴۴ مجله اندیشه پویا

politics@sharghdaily.ir

سیاست

سیدحسن خمینی در کنگره «مجمع ایناثرگران»

امروز نیازمند بازگشت از «منیت»‌ها هستیم

سید حسن خمینی

بهتر است، حرام است که این پست‌ها را نگه دارید و فردای آن روز یکی از وزیران استعفا می‌دهد. «کدام امتیاز و وجهه انسانی در دفاع مقدس وجود دارد که ما می‌توانیم در دوره خودمان از آن استفاده کنیم؟» گفت: «وقتی جنگ پیش می‌آید همه چیز در اختیار جنگ قرار می‌گیرد. کم‌رنگ‌شدن فردیت وجه مثبت انسانی دوران دفاع مقدس است. متأسفانه در جامعه ما این موضوع از بین رفت. ناخودآگاه در فضای جنگ همه فردها یک واحد می‌شوند. این الزاما مختص به جنگ نیست و هر سئزهای این‌گونه است؛ ورزش هم همین است. اینجا مفهوم ایناثرگری پررنگ می‌شود و ناخودآگاه همه شهادت‌طلب می‌شوند».

او با بیان اینکه «یک ارتش زمانی می‌تواند ایستادگی کند که ریشه‌های آن در خانه‌های مردم است»، گفت: «همه جامعه باید به یک خواسته تبدیل شود و منیت‌ها کنار رود. بزرگ‌ترین چیزی که در جنگ بود و امروز به آن نیاز داریم، بازگشت از منیت است. یکی از موانع این است که آدم‌ها طلبکار یکدیگر شوند. آن وقت‌ها التماس می‌کردند کسی فرمانده شود و می‌گفت من تکتیرانداز هستم. قبل از انتخابات جلسه می‌گیرند و همه فداکار می‌شوند و به محض اینکه تمام شد منیت‌ها پیدا می‌شود. امام خطاب به دولت می‌گوید اگر فکر می‌کنید کسی

امام تاکید کرد: «در تداوم این تلاش‌ها ایناثرگران پس از ارزیابی عملکرد گذشته و مشورت با بزرگان اصلاح‌طلب تصمیم گرفتند فعالیت‌های خود را در قالب حزب سازماندهی کنند. شخصیت‌هایی از قبیل آیت‌الله هاشمی ممنوع‌الخروج از قلب‌ها و جناب آقای سیدمحمد خاتمی و جناب آقای ناطق نوری همواره ما را حمایت کردند و یکی از مشوقان اصلی ما یادگار حضرت امام سیدحسن خمینی بوده است».او گفت: «متأسفانه تاکنون یک جریان خاص کلیه مفاهیم ایناثرگری را در انحصار خود گرفته و با تشکیل گروه‌هایی سعی در بیرون‌راندن اصلاح‌طلبان از این عرصه را داشته است. آرمان مشترک مجمع ایناثرگران تحقق جامعه‌ای برخوردار از عدالت و آزادی و معنویت است. ما قصد داریم با عمل به نص قرآنی امر به معروف و نهی از منکر که چیزی جز توجه به منافع ایران نیست، این حرکت را به شیوه‌ای اصلاح‌طلبانه پیش بگیریم».او گفت: «اگرچه اخذ موافقت ماده ۱۰ احزاب فراز و فرودهایی داشت اما پس از دو سال به ثمر نشست. با ورود اعضای لیست امید به مجلس این حزب به تصویب رسید و هیئت مرکزی این حزب با تشکیل سه کمیته به تدوین اساسنامه و جذب نیرو پرداخت و نتیجه مورد تصویب قرار گرفت. برای رشد و

انحصار مفاهیم ایناثرگری

جواد امام هم در اولین کنگره حزب مجمع ایناثرگران، با یادآوری اینکه روح امام قبل از ورود آزادگان پر کشید، گفت: «جمعی از ایناثرگران جنگ به منظور حفظ میراث امام در دفاع از آرمان‌های اصیل جمهوری اسلامی اعم از استقلال و آزادی و دین متعهد شدند و این بار نه برای بیرون‌راندن دشمن متجاوز بلکه برای اعتلای ایران جمع شده‌اند».

هم‌افزایی جلسات متعددی برای تحلیل کارشناسانه موضوعات جامعه انجام شد و با انجام ملاقات‌هایی با دوستان و مشوقان حضور ایناثرگران بهره‌هایی بردیم و هم‌اکنون ۳۰۰ نفر عضو داریم».او گفت: «عزیزان فکر نمی‌کنم سکوت ما برای آزادگی و اعتلای کشور و پاسداری از این مرام و خون شهدا بهره‌ای داشته باشد. ما آمده‌ایم برای کشورمان و برای تک‌تک عزیزان و هم‌وطنان خود و بای دستاوردهای جنگ ایستاده‌ایم».

منویات ایناثرگران

غلامرضا ظریفیان هم با برشمردن اهداف و خط مشی مجمع ایناثرگران گفت: «افزایش باور دینی و مقابله با نگرش عقل‌ستیز و متحجرانه از باورهای مجمع ایناثرگران است».او توجه به محرومان را از برنامه‌های ایناثرگران خواند و تاکید کرد: «نمی‌خواهیم با اسم ایناثرگری سوءاستفاده کنیم و می‌خواهیم این ظرفیت در راستای حل مشکلات کشور قرار بگیرد».او گفت: «ما به‌عنوان مجموعه‌ای از ایناثرگران، آمده‌ایم فرصتی مضاعف در جامعه ایجاد کنیم تا با بهره‌گیری از آموزه‌های دینی و بشری، چراغی در مسیر برای عبور از گردنه‌های تاریخی باشیم».او مردم‌سالاری را اعتقاد اساسی انقلاب و امام و ایناثرگران خواند و گفت: «تضمین حقوق شهروندی و توجه به احزاب سیاسی که جامعه را ثبات دهد، از دیگر رئوس برنامه ما در سیاست داخلی است. باید نهادهایی مثل صداوسیما و ... را از ورود به رقابت‌های سیاسی بی‌حرر داشت. باید از دولت حمایت و آن را نقد بی‌طرفانه کرد و با این حمایت باید کارآمدی نظام را بالا برد».ظریفیان درباره مواضع حزب در سیاست خارجی با انتقاد از عملکرد آمریکا گفت: «این عرصه را باید از برخوردهای غیرمسئولانه برحذر داشت و یک صدا از سیاست خارجی ایران به گوش برسد. امنیت در گرو یک سیاست خارجی درست است».او گفت: «تعداد محرومان در کشور قابل قبول نیست و باید در نظام تأمین اجتماعی برنامه ویژه‌ای داشت». این کنگره با انتخاب اعضای شورای مرکزی و اعضای هیئت بازرسی و دآوری به کار خود پایان داد.

روزنه

مخالفت ایران و ترکیه با همه‌پرسی استقلال کردستان عراق

● موضوع همه‌پرسی در اقلیم کردستان عراق، مبارزه با تروریسم، تحولات منطقه، روابط دوجانبه دفاعی و همکاری‌های مرزی از محورهای مورد بررسی در ملاقات سرلشکر محمدحسین باقری، رئیس ستاد کل نیروهای مسلح ایران، با رجب‌طیب اردوغان، رئیس‌جمهوری ترکیه در آنکارا بود. این ملاقات عصر چهارشنبه در یک سفر سه‌روزه انجام شده است. با این حال موضوع همه‌پرسی اقلیم کردستان عراق، مسئله جدی این ملاقات بوده است. سرلشکر باقری بعد از دیدار با رئیس‌جمهوری و مقامات نظامی و امنیتی ترکیه گفت: «در جریان این سفر درباره مسائل منطقه‌ای از جمله تصمیم همه‌پرسی استقلال در اقلیم کردستان عراق که اوایل مهرماه برگزار می‌شود با مقامات ترکیه مذاکراتی داشتیم». به گفته باقری در این دیدار، دو طرف ایرانی و ترکیه‌ای تاکید کردند که برگزاری این همه‌پرسی چنانچه اتفاق بیفتد، مبنایی برای آغاز یک سری تنش و درگیری در داخل کشور عراق خواهد بود که تبعات آن دامن‌گیر کشورهای هم‌جوار خواهد شد. سرلشکر باقری با بیان اینکه برگزاری همه‌پرسی استقلال در اقلیم کردستان عراق، هم عراق، هم ایران و هم ترکیه را درگیر خواهد کرد، گفت: «به همین علت مقامات دو کشور تاکید دارند که چنین کاری امکان‌پذیر نیست و نباید صورت بگیرد».این گفت‌وگو در حالی انجام شد که رهبران اقلیم کردستان عراق که برای انجام رایزنی‌هایی در مورد تعویق referendum در بغداد به سر می‌برند، شرط گذاشته‌اند در صورتی که دولت مرکزی بغداد، زمانی برای انجام referendum تعیین کنند، تا آنها این تعویق را بپذیرند. قرار بوده این رفت‌وآمد شهرپور ماه انجام شود. در همین حال، سفیر آلمان در بغداد نیز در مورد referendum اقلیم کردستان با سفیر ایران در عراق ملاقات کرد. روز چهارشنبه، «یانکوویچ»، نماینده ویژه دبیرکل سازمان ملل در عراق نیز درباره اوضاع عراق و همه‌پرسی اقلیم کردستان با ایرج مسجدی سفیر ایران در عراق بحث و تبادل نظر کردند. این دیدار در محل سفارت کارشناسی که در تهران و آنکارا بین مقامات سیاسی و کارشناسان انجام می‌شود، فرایند صلح سوریه دنبال شود. مقامات ترکیه هم با این فرایند هماهنگ هستند و این کار دنبال خواهد شد.

فرصتی استثنایی

اقامتی به یاد ماندنی در

بابلسر ، متل عسل

ویلایی مجهز همراه با صبحانه ، ناهار ، شام

استفاده رایگان استخر ، سونا و جکوزی

استفاده رایگان تور دریایی ، بلیت‌سار

مدت و ظرفیت محدود

۲ شب و ۳ روز

به ازای هر نفر فقط ۱۴۹/۰۰۰ تومان

داخلی ۲۲۱ ۲۹-۳۵۲۷۷۳۰۰ (۰۱۱)

همراه: ۰۹۰۲۵۴۳۶۴۶۶